

УДК 338.43

Крамар Ірина, Гапон Вадим

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ**

Kramar Iryna, Hapon Vadym

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

PROBLEMS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES' FUNCTIONING IN UKRAINE

Минулий рік приніс рекордні збитки усім галузям української економіки, зокрема, і сільському господарству. Перед аграрною галуззю постали численні виклики: зменшення посівних площ через бойові дії та окупацію, мінування полів, брак палива та логістичні проблеми, закриття морських шляхів експорту продукції. При цьому українські аграрії продовжують забезпечувати продовольством не лише нашу державу, а й десятки країн Азії та Африки.

Центр досліджень продовольства та землекористування Київської школи економіки спільно з Міністерством аграрної політики та продовольства України зазначають, що обсяг збитків в агропромисловому комплексі нашої держави, спричинених війною рф проти України, станом на 10.11.2022 року становить: непрямі втрати – 34,25 млрд. дол. США, прямі – 6,6 млрд. доларів США [1].

У квітні 2022 року український уряд направив до Європейського Союзу детальну інформацію щодо потреб сільськогосподарського сектору з метою його відновлення. У свою чергу, Єврокомісія координує допомогу, більшість витрат якої надходить на фінансування програм із розмінування території. За оцінками Української асоціації саперів, станом на березень 2022 р. близько 83 тисячі квадратних кілометрів території було заміновано [2]. За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), вартість розмінування в Хорватії становила близько 1,25 євро за 1 кв. км, а знищення однієї складованої протипіхотної міни – 0,56 євро [3]. З огляду на вказане, вартість розмінування вказаної площі в Україні становить понад 10 мільярдів доларів США; при цьому бойові дії тривають.

Варто зазначити, що саме ЄС залучає значний обсяг міжнародної фінансової допомоги в український агросектор. Зокрема, в рамках бюджетної підтримки ЄС з 1 вересня 2022 року у межах нової програми допомоги малим агропідприємствам надано підтримку на загальну суму понад 1,5 мільярд гривень. Безповоротну допомогу можуть отримати особисті селянські господарства й аграрії, які обробляють від одного до 120 га сільськогосподарських угідь або утримують від трьох до 100 корів.

Окрім того, планом швидкого реагування в агросекторі, розробленим ФАО, передбачено спрямувати 115,4 мільйона доларів США на підтримку майже мільйона жителів сільської місцевості шляхом надання сільськогосподарської допомоги і гарантування продовольчої безпеки тим, хто найбільше постраждав унаслідок війни. У межах даної програми ФАО вже надано допомогу для 80 тисяч осіб у 13 областях України [4].

Слід також звернути увагу на те, що внаслідок військової агресії рф, яка розпочалась ще у 2014 р., Україна втратила частину сільськогосподарських угідь на окупованих територіях Луганської та Донецької областей, а також АР Крим. Попри це, аграрному сектору економіки загалом вдалося адаптуватися до умов війни й продемонструвати стабільність розвитку. У 2021 р. було зібрано рекордний за часів незалежності врожай сільськогосподарських культур. Крім того, Україна входить до п'ятірки світових лідерів за обсягом експорту сільськогосподарської продукції,

зокрема, олії соняшникової, пшениці, кукурудзи, ячменю і за підсумком 2021 року саме продукція аграрного сектору забезпечила понад третину загального обсягу товарного експорту країни (40,7% або 27,7 млрд. доларів США) [5].

Тим не менше, чинна модель розвитку аграрного сектору виявилася уразливою до змінних умов господарювання. Великі підприємства спеціалізуються на рослинництві, вирощуючи високорентабельні сільгоспкультури, тоді як дрібні фермерські господарства зайняті виробництвом трудомісткої продукції тваринництва, вирощуванні плодовоовочевих та ягідних культур. Таким чином, до основних проблемних місць аграрного сектора України можна віднести:

- неможливість проведення польових робіт у зоні ведення бойових дій, так як сільськогосподарські землі окуповані, перебувають під постійними обстрілами або заміновані;

- руйнування інфраструктури, що забезпечує виробництво, перероблення та зберігання продукції, так як країна-терорист масово знищує цивільну інфраструктуру, зерносховища, продовольчі склади, логістичні шляхи тощо з метою унеможливлення ведення сільськогосподарського виробництва в Україні, погіршення продовольчого забезпечення країни, поширення негативних очікувань серед населення та сприяння світовій продовольчій кризі;

- блокування експорту сільськогосподарської продукції морським шляхом, що безпосередньо впливає на результативність діяльності аграрних підприємств та зменшує експортні надходження, сприяє зростанню ризиків голоду в деяких країнах світу;

- зниження рівня забезпеченості аграрних підприємств матеріально-технічними ресурсами;

- проблеми забезпечення продовольством населення на окупованих територіях та в зонах ведення бойових дій.

Зважаючи на вказані особливості стану сільського господарства в Україні на теперішній час, а також неможливість прогнозування тривалості війни, окрім оперативного розв'язання поточних проблем галузі, влада разом з аграріями повинна формувати стратегічне бачення та програми відбудови української економіки у післявоєнний період, зокрема в аграрному секторі. Тому на даний момент ведеться активна робота у даному напрямку.

Список використаних джерел

1. Вплив війни на українське сільське господарство. Київська школа економіки. URL: <https://kse.ua/ua/war-impacts-on-ukrainian-agriculture/> (дата звернення: 17.04.2023р.).
2. Скільки території України потребує розмінування – оцінка Асоціації саперів. Слово і діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/03/22/novyna/bezpeka/skilky-terytoriyi-ukrayiny-potrebuye-rozminuvannya-oczinka-asocziacziyi-saperiv> (дата звернення: 18.04.2023р.).
3. Сільське господарство під час війни: зміна пріоритетів – коментар Олександра Нечипоренка "Урядовому кур'єру". Національний науковий центр. «Інститут аграрної економіки». URL: <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/3429-silске-hospodarstvo-pid-chas-viyny-zmina-priorytetiv-komentar-oleksandra-nechyporenka-quryadovomu-kuryeruq.html> (дата звернення: 18.04.2023р.).
4. Сільське господарство під час війни: зміна пріоритетів. Газета Кабінету Міністрів України Урядовий кур'єр. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/silске-gospodarstvo-pid-chas-vijni-zmina-priorytet/> (дата звернення: 19.04.2023р.).
5. Національний інститут стратегічних досліджень, URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/osoblyvosti-funktsionuvannya-ahrarnoho-sektora-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh> (дата звернення: 20.04.2023р.).